

Ishale vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

UNIVERSITY OF ILLINOIS
27 1929

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Chicago, Ill., torek, 26. marca (March 26), 1929.

Subscription \$6.00 Yearly

Uredništvo in upravljalni prostor:
2687 S. Lawrence Ave.
Office of Publication:
2687 South Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 4904

STEV.—NUMBER 72

LETO—YEAR XXII.

GLASOVANJE O STAVKI NA JUŽNI PROGI

Southern železniška družba se pač upira povišanju meze.

Washington, D. C.—Southern železnica je navadno zelo pametno ravnila, kadar je imela opraviti z organiziranimi delavci. Ampak zdaj ne mara uvaževati zahteve delavcev, ki so zaposleni v njenih delavnicah, da povišajo mezo. Posledica te nepričakovane trmoglavosti je ta, da delavci zdaj glasujejo o stavki. V delavnicah te železnice dela osem tisoč delavcev. Odkar je razsodišče rešilo mezdno vprašanje na New York Central železnici in je razsodiščni odlok povišal mezo za štirideset centov na dan, ali določil na temelju meze osemset centov na uro, in je pennsylvanska železnica z osemnajst drugimi železnicami sledila zgledu New York Central železnice, je nastalo med delavci na Southern železnici gibanje, da se meza primerno poviša.

Delavci na tej železnici so zelo dobro organizirani. Zaradi tega predsedniki lokalnih organizacij prav nič ne dvomijo, kakšen bo izid tega glasovanja. Izid glasovanja bo šele znan po dnevu 31. marca. Med tem se bo odprževala konferenca zastopnikov železniške družbe in železniških delavcev.

Lani dne 10. maja so delavci v delavnicah te železnice vprašali vodstvo železnice za izravnavo meze. Družba je odgovorila, da želi izpremeniti delavni red. Zahtevala je, da se delavni red vpoštevata, kadar se izravnavajo meze. Zastopniki delavcev so odklonili razgovor o delavnem redu, dokler so meze nizke. V mesecu avgustu so bili napravljeni poskusi, da se zaveda izravna akozi pogajalni odbor. Koncem januarja t. l. so se delavci prizadevali, da se direktno pogajajo. Ampak kompanija je ostala trmoglava in ni hotela na ničesar pristati.

Trmoglavost kompanije podpira prejšnja trmoglavost kompanij, ki so zavzemale stališče, ako vladni odbor prišli železniške družbe, da povišajo mezo, tedaj lahko kompanije nastopijo pred meddržavno trgovsko komisijo za povišanje železniških pristojbin.

Zdaj ko delavci glasujejo o stavki, je podala železniška uprava izjavo, da Southern železniška družba ne mara pristojevoljno povišati meze, da mora mezo odrediti vladni tribunal.

Tako zdaj stoji stvar. Odbor za izravnavo bo podvel akcijo, ko bo glasovanje končano. Najbrž bo stvar taka, da se pogajalni odbor izreče, da bo železnica lahko dobila zopet od javnosti, za kar bo povišala mezo do svojih delavcev. In tako se bo izvršil kapitalistični obtok. Dobitek ostane zasiguran kompaniji, delavci bodo pa sami malo pomagali, da dobi železniška družba nekaj nazaj od njih radi povišane meze. Delavci bodo potrebovali živež, obleko in druge življenjske potrebščine. Kompanija bo povišala prevoznino, trgovci pa ne bodo plačali prevoznine iz svojega žepa, ampak povišali bodo ceno življenjskim potrebščinam. Uslužbenici bodo torej dražje plačevali življenjske potrebščine, kot jih plačujejo zdaj. Železniška družba bo pa imela takšen dobiček, kot ga ima zdaj.

Letalec se ubil.

Waterbury, Conn., 25. marca.—Arnold Rasmussen, vojaški letalec, se je včeraj ubil, ko je s svojim letalom treščil ravno na dvorišče svoje hiše. Neareči sta bila priča njegova žena in triletni sinček.

Zaplamba izganja.

Benton, Ill.—Prohibicijski agentje so v nedeljo zaplenili kotiček in veliko zalogo alkohola na neki farmi v bližini tega mesta. Lastnik farme Arturo Bellini je bil aretiran.

Desperatni napor mohlških pučistov

V brezupnem boju za Mazatlan so izgubili polovico moštva.

Mexico City, 25. marca.—General Carrillo, poveljnik federalne posadke v Mazatlanu, poroča, da so rebeli umaknili svoje decimirane čete izpred mesta in pristanišča v zavetje v okolici. V temi prejšnje noči so pobrali svoje mrljice in ranjence z bojišča ter jih odpeljali v truhlih. Ker jih je vzelo dolgo časa, da so opravili to delo, je soditi, da so njihove izgube zelo velike.

Večji del rebelne armade se je napotil naproti zveznim četam, ki imajo danes dospeti pod vodstvom generala Pereza na pomoč zvezni posadki v Mazatlanu.

Medtem se je odpeljalo več vlakov s svežimi federalnimi četami na zapadno obrežje z namenom, da pometajo z vstasi na obali navzgor do ameriške meje. Te čete vodi general Leon Cardenas. Druga zvezna armada pod poveljstvom generala Almazana, ki šteje okrog 13,000 moč, je odšla danes jutraj proti Jiminezu v Civavi, kjer tabori glavni uporni vodja Juan Escobar.

Vlada je bila obveščena, da so "kristeristi" (Cristeros, to je katoliški banditi) spet aktivnejši v državi Jalisco. Kolikor je vladni znano, se "kristeristi" niso dosegli mešali v vojaško revolto generalov.

Delavci solidarni za krajši delavnik

Lakomni podjetniki se upirajo tej zahtevi.

Harrisburg, Pa.—Pred legistaturo Pennsylvanije je postavila, ki določa le 44 ur dela na teden za delavce v industriji. To predlogo podpirajo vsi organizirani delavci, politično in strokovno. Israel Mufson, predstojnik delavkega učilišča v Philadelphiji je rekel: "Ako se ne bodo podvzeli drastični koraki, da se dobi delo za na tisoče brezposelnih delavcev, bodo mesta v industrijski Pennsylvaniji kmalu razljudena kot "Zapuščeno mesto" Oliver Goldsmitha. Dodal je, da je nastala skrajna potreba, da se delavni čas skrajša. V državi Pennsylvaniji je dovoljeno obdržati delavke 54 ur v tednu na delu. To daje potuho nezmožnim tovarniškim ravnanjem za potratu na račun delavstva.

James Maurer, bivši predsednik Državne delavske federacije v tej državi, je čestital Zenski strokovni ligi, da podpira to predlogo. Temu je dodal, ako kot narod nečemo, da industrija zastane, tedaj moramo skrajševati delavni čas in izboljševati zaslužek delavcev. Pri zaslužku so bili navzoči zastopniki drugih delavskih strokovnih organizacij. Vsi so soglašali, da je treba delavni čas skrajšati. Ako tega podjetniki ne store porstovoljno, jih je treba spametovati s postavami.

Narastek sto milijonov v dohodninskem davku.

Washington, D. C.—Zvezna blagajna bo letos za več kot sto milijonov dolarjev bogatejša v prejemkih dohodninskega davka. Do danes znašajo davčna vplačila \$1,611,289.22; v prejšnjem letu so znašala ob koncu marca \$1,526,083.827. Iz tega sledi, da bo imela zvezna blagajna samo od teh dohodkov okrog 150 milijonov dolarjev preostanka koncem tega fiskalnega leta.

Ghandi v novih škripcih.

Kalkuta, Indija, 25. marca.—Mohandas K. Ghandi, vodja nacionalističnega gibanja v Indiji, se mora jutri zagovarjati pred sodiščem, ker je odredil setganje importiranega platna. Včeraj je imel Ghandi velik shod, na katerem je ponovno svetoval svojim pristnikom, naj sežejo pri verskih svečanostih vse inozemsko platno, kar ga morejo dobiti v roke.

STAVKA V NEW ORLEANSU JE ODVRNENA

Kompanija je v zadnjem trenotku opustila svoje trmoglavost in krivično stališče.

New Orleans, La.—Stavka sprevodnikov in motornikov pri New Orleans Public Service kompaniji je odvrnjena, kajti kompanija je zapustila svoje naporno stališče in je izjavila, da je pripravljena se pogajati z zastopniki uslužbencev.

Kompanija je seveda izposlovala sodnijsko prepoved, ki je organizaciji prepovedovala izdati klic za stavko. Organizacija je pa vseeno izdala poziv na stavko. Zdaj sta pritisnili župan in mestni svet na kompanijo in ta je odnehala, ko je spoznala, da nima več zaalombe pri županu in mestnem svetu.

Glavno sporno vprašanje je kompanijska unija, ki je poznana pod imenom "Progressive, Benevolent Social Club. Vseh uslužbencev pri kompaniji je 1700, kompanijska unija je pa od teh imela kot svoje člane le osem sto. Unija cestnoželezniških uslužbencev je obtožila kompanijo, da skuša s pomočjo kompanijske unije dobiti kontrolo v lokalni organizaciji.

Umazano delo višjih uslužbencev cestnoželezniške družbe je bilo odkrito, ko je predsednik stavkovnega odbora apeliral na župana, da prišli kompanijo nastavi očrnilostne uslužbenke. Ko je bil izdan poziv za stavko, je divjijski superintendent obiskal razne remize in izpraševal uslužbenke, ako bodo zastavkali, ali ostali lojalni kompaniji. Ti, ki so izjavili pogumno, da bodo stavkali, so morali podpisati listke, ki so se izkazali kasneje, da niso bili drugega, kot odpoved službe kompaniji. Zdaj ti superintendenti izjavljajo, da so ti uslužbenki podpisali odpoved, še predem je pričela stavka in za to niso upravičeni, da ostanejo v službi. Bila je premetena poteza kompanijskih višjih hlapcev, ki je povzročila, da sta se župan in občinski svet zavzela za uslužbenke.

POVPREČNO SO PENZIJE ZA STARE IN ONEMOGLE NIZKE.

Ne dosežejo še dvanajst dolarjev na mesec.

Washington, D. C.—Povprečno prejemajo stari in onemogli ljudje po \$17.37 na mesec pokojnine. To izkazuje 52 okrajev šest držav, v katerih se izplačuje pokojnina stari in onemoglim ljudem.

DRUŽINSKA TRAGEDIJA.

Mož umoril ženo v prisotnosti 15 let stare hčerke.

Chicago.—Rochford Carlson je v nedeljo ustrelil svojo ženo in si nato še sebi pognal kroglo v glavo. Dejanje je storil v prisotnosti svoje 15 let stare hčerke, ki je potem obvestila sosedo o tragediji.

Carlson je bil predsednik Advantage Roofing Company, 1087 E. 75. st., in je domneval, da je imela njegova žena razmerje z drugimi moškimi. Radi tega so se v družini dogajali prepriki, ki so v nedeljo končali z umorom in samomorom.

Galeje rimskih cesarjev odkrite.

Rim, 25. marca.—Inženirji, ki na Musolinijevu odredbo pumpajo vodo iz jezera Nemo blizu Rima, so že izveleli toliko vode, da je jezero upadlo za 17 čevljev in iz vode se je pokazal krov galeje, ki je bila lastnina rimskega cesarja Tiberija iz prvega stoletja. Na dnu so še druge galeje, ki so se potopile pred več kot dvatisoč leti. Mussolini pričakuje, da najdejo v teh galejah velik zaklad zlata in srebra.

Sneg v Kaliforniji!

Dočim je bila zadnja nedeljo po mnogih krajih srednjega zapada prava julijska vročina (v So. Louisu so imeli 92 gradov), je v soboto v raznih krajih Kalifornije snežilo. Dolino Yosemite je pokrilo 20 palcev snega in sneg se je pokazal tudi v Glendalu blizu Los Angelesa. Istočasno je v Coloradu divjal tak anežen vihar, da je bil v okoliših Duranga paraliziran ves promet vled zametov.

Mussolini izvoljen soglasno na komando

Fašisti in župniki privlekli "volilce za vrat in za noge na glasovališča.

Rim, 25. marca.—Včeraj so bile "volitve" za novo fašistovsko zbornico v Italiji in oddanih je bilo 80 odstotkov vseh upravičenih glasov. Bile so volitve nove vrste z eno samo kandidatsko listino. Volilci niso imeli kaj izbirati. Edina naloga volilcev je bila, da odobre ali zavrnejo kandidate, ki jih je postavil Mussolini. Okrog devet milijonov moških državljanzov ima to pravico. Na glasovnici je bilo 400 imen samih fašistov in na čelu listine je bilo Musolinijevu ime. Naravno so bili vsi izvoljeni!

Krajevni tajniki in drugi voditelji fašistične stranke so se potrudili, da so šli vsi "voliti," kdor je smel; takisto so se potrudili župniki in kaplani. Prvič v moderni zgodovini Italije je šla vsa katoliška duhovščina na volišče—in za dušnimi pastirji je capljala čreda, ker ji je bilo tako zapovedano v cerkvi. Skofje in župniki so povedali vernikom, da glas za fašiste je glas za vatikanski pakt, ki ga ima nova zbornica odobriti. Kdor ne glasuje, ta je proti paktu in proti papežu!

Papež in kardinali na njegovem dvoru se niso udeležili glasovanja, ker ne spadajo v uradno Italijo, odkar ima papež svojo državo, toda kardinali in škofje v drugih mestih so vsi glasovali. Na volišče je šla tudi vsa fašistovska aristokracija. Kronprinč Humbert je glasoval v Turinu.

Natančno število glasov še ni znano, ker so bile vse glasovnice poslane v Rim in tu preštevajo glasove za vsa Italijo. Rezultat bo naznanjen v par dneh.

NESREČA NA KRIZIŠČU.

Dve osebi ubiti.

Logansport, Ind., 25. marca.—James Fowler in Joseph Miksell sta bila včeraj ubita od vlaka I. C. železnice na bližnjem križišču, dve drugi osebi, ki sta bili z njima v avtu sta pa dobili težke poškodbe. Na usodnem križišču je bilo v zadnjih dveh letih ubitih že osem oseb.

Revolta v Monaku zmagala.

Monte Carlo, 25. marca.—Monakovčani so včeraj uprizorili komično-operno revolucijo, v kateri so stajino zmagali. Najprej so imeli ahod, na katerem so ožigosali diktatorske ambicije svojega kneza Louisa, ko pa je jeza na shodu priklopila do vrhunca, so moške odmarširali naravnost proti kneževim palači. Med potjo se jim je pridružil par sto delavcev in otrok, tako da je 700 oseb primahalo pred palačo. Tam jih je čakala vsa policijska sila monakovske kneževine—40 moč v blestelih uniformah in s sabljami ob bedru. "Revolucionarji" so zagnali velik krič in v nekaj hipih so ležali vsi policaji na tleh. Pot v palačo je bila odprta. Knez, viden, da je brez moči, se je hitro pojavil na balkonu in izjavil, da preklicuje vse dekrete in se pokori podanikom. Nato je "rebelna armada" vselo odmarširala nazaj v kavarno, kjer je ves dan med pitjem in petjem proslavljala zmago "revolucije." Edina izguba so bile policijske uniforme, ki so bile umazane v prahu.

HOOVER OPOZORI JEN NA BREZPOSELNOST

Opozorilo je prišlo od stavbinskih delavcev.

Washington, D. C.—Svet stavbinskih delavcev je poslal predsedniku Hooverju petičijo, da prične s konstrukcijo vladnih poslopij in zgradb, da se zniža število brezposelnih delavcev v Distriktu Kolumbije.

Skozi zimo je bilo okoli dvajset do petnajst tisoč stavbinskih delavcev brez dela v Washingtonu. To število brezposelnih delavcev se je dobilo na seji skozi poročila na seji, na kateri so zastopniki stavbinskih delavcev odglasovali, da se pošlje petičija predsedniku Združenih držav.

Young, tajnik Sveta stavbinskih delavcev izjavlja, da se v glavno mesto selijo stavbinski delavci, ki so jih sem zvalila poročila, da bodo razni zvezni departamenti gradili razne stavbe. Nekateri izmed teh delavcev, so dobili delo in tako otežili položaj starejših prebivalcev, ki so še brez dela.

Mlada žena zastrupljena z radijem

Iz krepke žene je postala podrtina in na to je sledila smrt.

Waterbury, Conn.—Noben denarizejskih prohibicionistov, ki veliko čekajo o strašnem zastrupljenju s alkoholom, se ni naložilo in zahteval zaščito za delavce, ki imajo pri svojem delu opraviti z radijem, daširavno zastrupljenje z radijem zahteva vedno več žrtv med delavskimi razredom. Tukaj je postala žrtev zastrupljenja z radijem mlada žena Mrs. Mildred Cardow.

Bila je omožena komaj šest mesecev, ko je podlegla strupenim učinkom radija. Bila je krepke postave. Zbolela je pred štirimi meseci in se morala vleči v posteljo. Bolezen se je razpela po njenem telesu in zdravniki ji niso mogli pomagati. Preden je umrla, je bila paralizirana.

To je tretja žrtev zastrupljenja z radijem med delavci Waterbury Clock kompanije v teku treh let. Neka druga žrtev je Mrs. Marjorie Dumaschott, ki kmalu podleže temu strašnemu zastrupljenju. Paraliza se jo je oprijemila in njena smrt se pričakuje vsak dan.

Na stotine delavk je še vedno izpostavljenih zastrupljenju z radijem. Dve delavki kažeta že znake zastrupljenja. Raztelesenje Mrs. Mildred Cardow dokazuje, da je postala žrtev radija. Radij ji je razjedel željosti, delobanje, desno laket in štiri zobe. Vsi njeni notranji organi so žolti v sled razkrojevanja, ki je posledica zastrupljenja radijem.

Sorodniki te žrtve radija ne morejo tožiti kompanije za odškodnino. Zakon določa, da se take stvari izravnavajo v smislu odškodninskega zakona. Skrajni čas je, da se delavstvo zbudi in zahteva, da se take industrije odpravijo ali pa iznajdejo uspešna sredstva proti zastrupljenju z radijem.

"Graf Zeppelin" odplui proti Aziji.

Berlin, 25. marca.—Zrakoplov "Graf Zeppelin" je danes jutraj odplul s 60 osebami v kabini na zračno turo proti Mali Aziji. Cepelin nosi 32 moč posadke in 28 potnikov s tremi ženskami vred. Tura ima trajati štiri dni in noči in obkrožiti ima 4000 milj, to je tako daleč kot v Ameriko. Cepelin bo plul preko Švice, ob francoskem in italijanskem obrežju, čez Sijljo, Kreto, Palestino, Turčijo, Črno morje, Romunijo, Budapesto, Dunaj in nazaj v Friedrichshaven, kamor se vrne v četrtek zvečer, če pojde vse v redu.

Sovjetska opozicija nastopa proti Stalinu

"Pravda" poroča, da Trockij pripravlja novo revolucijo v Rusiji. Sladkorne racije v Moskvi.

Berlin, 25. marca.—"Berliner Tageblatt," ki je navadno dobro informiran o položaju v Sovjetski uniji, poroča danes, da situacija v Moskvi postaja kritična. Voditelji desničarske opozicije—Buharin, Rikov in Tomski—odprto zahtevajo, da mora Stalin odstopiti. Svojo zahtevo so naslovili na politburo komunistične stranke in atrankin izvršni odbor.

Moskva, 25. marca.—"Pravda," uradno glasilo ruske komunistične stranke, poroča, da Lev Trockij, ki se še vedno nahaja v Carigradu, zbira denar po svojih pristavih v Evropi za financiranje revolucije v Rusiji. List piše, da je kmetje prešli navodila od trockistov, naj ne plačujejo nobenega davka, kajti sedanja vlada kmalu pade. Kmetje so dalje uverjeni, da Trockij mobilizira armado v inozemstvu. Valed te propagande med kmeti zahteva "Pravda" še ostrejša stopanjanje napram trockistom v Sovjetski uniji.

Moskva, 25. marca.—Moskovski sovjet je včeraj odredil kontrolni sistem v razpečevanju sladkorja. Pred nekaj dnevi se je razširila vest v Moskvi, da prihaja veliko pomanjkanje sladkorja. Moskovska uprava, ki vidi v tem kampanjo privatnih trgovcev za kupljenje sladkorja, je hitro odredila sistem odmerkov za delavce in posebne manjše odmerke za nedelavce, da prepreči resnično pomanjkanje.

ZDAJ POIZKUSIJO SREČO Z DUALNO RUDARSKO UNIJO V DRŽAVI OHIO.

Konvencija je sklicana za dne 27. marca t. l.

Bellaire, Ohio.—Pat Toohy, tajnik takozvane Narodne rudarske unije, sklicuje konferenco za rudarje države Ohio, da jih organizira v dualni rudarski organizaciji. On trdi, da ima že tri tisoč članov. Nasprotniki organizacije in zagovorniki in pripadniki stare rudarske organizacije United Mine Workers pa pravijo, da je le nekaj komunistov članov dualne organizacije. Konferenca prične dne 27. marca t. l. v Bellaireju, O.

STAVKA RAJONSKIH DELAVCEV KONČANA.

5500 delavcev sprejelo kompromis z malim mezdinim poviškom.

Elizabethon, Tenn.—10 dnevna stavka 5500 delavcev v rajonski tovarni American Glanzstoff korporacije—ki je bila ena največjih, odkar so začele industrije pridirati v južne države—je bila končana 23. marca.

Stavkarji so sprejeli kompromisno poravnavo boja, na podlagi katere so izvojevali nekaj odstotkov zvišanja plače, le majhen del onega, kar so zahtevali.

Angleška misija odšla v Moskvo.

London, 25. marca.—Financijska misija, ki šteje 85 moč, predstavljajočih vse industrije in okrog poldrugo milijardo dolarjev kapitala, je danes odpotovala v Moskvo, kjer se bo pogajala za novo trgovsko pogodbo. Iz tega pogajanja se morda porodi tudi pakt za obnovu diplomatskih stikov med Anglijo in sovjetski Delegacija, ki namerava ostati v Rusiji tri ali štiri tedne, bo gost sovjetske vlade, katere je že aranžirala gala predstavo v moskovski operi nje v čast.

46 mrtvih v povodnji na jugu.

Atlanta, Ga.—Velika povodenj v Alabami, Georgiji in severni Floridi je zahtevala 46 človeških življenj v zadnjih desetih dneh.

MOVIE TONE OD-JENLJE DELO GODBENIKOM

Godbenikom v New Yorku ni bila dovoljena demonstracija proti mehaniziranju gledališč.

New York, N. Y.—Organizirani godbeniki v organizaciji American Federation of Musicians so imeli v načrtu prirediti demonstracijo brezposelnih, da dobe godbenikov, da tako opozorijo javnost, koliko jih je ob delo, ker so gledališča uvedli movie tone in vifafone. Policija, ki je vedno na uslugo lastujočemu razredu, je odrekla dovoljenje za ta pohod.

Joseph N. Weber, mednarodni predsednik organizacije godbenikov, ni navdušen za pohod, kajti on meni, da ta pohod ne spada v program, ki ga je izdelala organizacija, da obvesti ameriško javnost o škodi, ki so jo povzročile mehanične naprave v gledališčih. Pristal pa je, da je položaj za godbenike lokalno in narodno slab in da je rešitev vprašanja izredno težka, kako dobiti delo za brezposelne godbenike, postaja vedno težavnejša. Večina godbenikov ne more opravljati drugega dela.

V New Yorku cenijo mnogi, da je brez dela okoli dvajset tisoč godbenikov, v deželi pa okoli pet in trideset tisoč. Weber meni, da so te številke pretirane, ker organizacija ne šteje toliko članov.

Postava za prepročanje silikozo sprojeta

Silikozna je zelo nevarna bolezen in se vedno bolj širi.

Sudbury, Ont.—Silikozna, ki je poznana tudi pod imenom rudarska naduha in rudarska jetika se vedno bolj širi tudi v tej kanadski provinci. Zdravniški eksperti so leta 1927 pronašli, da se ta bolezen vedno bolj širi. Rudniški biroj je izjavil, da je silikozna najbolj navadna industrijska bolezen v provinci Ontario.

Očividno je bilo, da je bilo treba nekaj storiti, da se ta bolezen omeji. Provincialni parlament je vled tega sprejel amandment k rudniškemu zakonu, da dobe rudniški delavci, ki obole za silikozo odškodnino in sicer do dveh tretjin letnega zaslužka ali pa odpravnino od \$500 do \$1,000.

Zastopniki kovinskih rudarjev so naglašali, še preden je bila postava sprejeta, da se v Južni Afriki plačuje za silikozo obolenim delavcem odškodnina od \$1,040 do \$3,756.

BRZOJAVNA DRUŽBA MOBILIZIRALA SVOJE USLUŽBENKE.

Z njimi upa preprečiti zakon za skrajšani delavnik.

Madison, Wis.—Brzjavna družba Western Union je mobilizirala svojih 300 uslužbenk, da z njimi prepreči zakon, ki določa štiri in štirideset ur dela v tednu. Te uslužbenke pravijo, da nasprotujejo skrajšanju delavnika in zahtevajo, da postava prizna izjemo za javne naprave.

Eden zadužen pred Fochovim mrtvaškim odrom.

Pariz, 25. marca.—Ena oseba je bila zadužena do smrti in več drugih težko ranjenih v strašni gneči pred slavolokom Zmage, kjer je včeraj čez 100,000 ljudi navallilo, da vidijo truplo maršala Focha na javnem mrtvaškem odru. Petnajst ur neprenehoma so korakale množice mimo krata. Medtem, ko leži Foch na mrtvaškem odru, je pa umrl general Sarrail, ki je vodil obrambo Verduna in kasneje zavezniške čete na balkanski fronti, po vojni pa je bil vojaški guverner v Siriji.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$5.00 za pol leta; Chicago in Cileto \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta, in za inozemstvo \$9.00.

Naslov na vas, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oglepaju n. pr. (Feb. 28-1929) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da va mje s tem dnevom poteka naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

KLERIKALIZEM IN CERKEV NE POMENITA ENOISTO.

Sofisti in klerikalni demagogi trdijo drugače.

Sofizem prav gotovo ne pomaga nobenemu, razen onim, v interesu katerih dela sofist napačne in varljive zaključke, se predstavlja kot veliki učenjak in modrijan, ali pa njemu samemu, ki se predstavlja kot učena glava pred onimi, ki stvari ne razumejo in se zadovoljijo z vezanjem otrob v interesu njih stvari.

Že grška zgodnjina Platon in Aristotel sta postavila sofistiko v pravo luč. Ob tistem času so bili sofisti poznani kot ljudje, ki hočejo z dozdnevno znanostjo in učenostjo dokazati, da so učenjaki, ki uče pravo in nekaljeno znanost.

Sofistika je umetnost, ako se sploh more imenovati umetnost, ki akula s dvoumnostjo ustvariti napačne, varljive zaključke, napoloverjetne argumente in dokaze.

Kadar duhoven piše proti socializmu ali zagovarja klerikalizem, je pričakovati od njega logike in resnice. Ako duhoven ne ve, da je socializem kot tak zgolj gospodarski nauk in da je človeško družbo le tedaj mogoče dvigniti na višjo moralno in etično stopnjo, ako vsi ljudje žive v enakih gospodarskih razmerah in da je enaka gospodarska pravica prisilna za vse ljudi, tedaj je jasno kot beli dan, da je vse zgrešeno, kar tak duhoven podtika socializmu s neetičnega in protikulturnega stališča.

Kdor hoče v javnosti pokazati, da glede teh vprašanih res nekaj zna in razume, mora saj to vedeti, da je socializem gospodarski nauk in da je človeško družbo le tedaj mogoče dvigniti na višjo moralno in etično stopnjo, ako vsi ljudje žive v enakih gospodarskih razmerah in je, za vse ljudi enaka gospodarska pravica.

G. J. M. Trunk je nekako pred štirinajst dnevi zapisal v "Amerikanskem Slovencu":

"Zdi se, da je članek pač hotel napolniti prostor, prikazati klerikalizem v najslabši luči, to je bilo glavno, in je zapisal nekaj fraz, ki so mu ravno prišle pod pero, a se niti najmanj ni zmenil, ali zapisano odgovarja tudi resnici. In resnici ne odgovarja, kakor vidi lahko vsak, komur je le količička za resnico, in neče slišati le frazerskega zabavljanja čez neki—klerikalizem."

Pribej, da je izraz "klerikalizem" enako golo fraziranje, da se vzdvi srd do duhovništva, dasi je istinito vse naperjeno proti katoliški cerkvi kot taki."

Ne vemo, ali je g. Trunk, ki ima zelo dobre sposobnosti za korektorja v tiskarni pa nič več, zapisal to iz nevednosti ali namenoma, ker to kar je zapisal ni le sofistika, temveč je tudi prava klerikalna demagogija, ki kliče katoličane na odpor proti socializmu in socialistom.

Gospod Trunk je gotovo hodil v šolo. V nji se je naučil gotovo več kot čitati in pisati.

Preden je postal duhoven, je moral gotovo dovršiti semenišče. Mi sicer ne vemo, kaj v semenišču uče, ampak vemo to, ako se g. Trunk ni naučil v semenišču, kaj pomenita besedi klerikalizem in cerkev, da bi se bil lahko o tem podučil, ko je dokončal semenišče študije. Pogledal bi bil lahko v Meyerjev konservativni leksikon in vedel bi, da sta dve besedi in imata tudi dva različna pomena. Ko je prišel v Ameriko in se naučil malo angleščine in če ni v starem kraju pogledal v Meyerjev leksikon za raslato teh besed, bi bil lahko v Ameriki pogledal v veliki Websterjev "Novi mednarodni besednjak," saj ga imamo v vseh javnih knjižnicah, pa bi vedel, da cerkev ne pomeni klerikalizma, klerikalizem pa ne cerkve. Ako gospod Trunk ni imel časa pogledati v starem kraju v Meyerjev leksikon, v Ameriki pa ne v Websterjev besednjak, bi lahko iz praktičnih skušen vedel, da je človek lahko klerikal, pa ni član cerkve, lahko je navidešen pobožnjak, ki ne da za cerkvene obrede, in predpise počenega groša, pa je vnet klerikal. Lahko je človek član cerkve pa tudi klerikal. Lahko je človek goreč podpornik klerikalizma, pa je brzyverec. Ako je to vse mogoče, tedaj cerkev in klerikalizem ne pomenita enolost. To je tako razumljivo, kakor da za dežjem pride sonce, za solncem pa dež, za nočjo dan, za dnevom pa noč.

Še veliko bolj ga je polomil g. Trunk v besedah: "Ako vera, religija, bolj točno, cerkev..." ker se trudi dokazati, da besede vera, religija, klerikalizem in cerkev pomenijo enolost, saj tako je g. Trunka razumeti iz njegovih izjavjanj pred temi besedami, in za njimi, ker ta izjavljanja s temi tvori prvi del članka v 51. številu "Amerikanskega Slovenca," ki tvori nekakšen uvod k drugemu delu njegovega članka, ki je izšel v 52. številu "Amerikanskega Slovenca" in v katerem tvori krono njegovega modrovanja odstavke:

Papež Leon XIII. je že pred desetletji izjavil, da je vzrok delavskega problema v tem, ker "so javni zavodi in zakonodaja sama potisnili na stran staro vero," in so bili radi tega delavci porinjeni pod "trdo trdosrčnost delodajalcev," dalje pod "jarem brezmejnega tekmovalstva," pod "grabežljivo akupostvo," ki, "das je bilo več kot enkrat obsojeno od cerkve," še naprej grabi "pod različnim plaščem... po grabežljivih in roparskih ljudeh." Nekoliko pozneje je še dodal: "Socialno vprašanje... je predvsem moralno in versko."

Že desetletja preden je papež Leon XIII. izdal encikliko "rerum novarum," so socialisti trdili in učili, ali bi ostalo prakrščanstvo čisto in neskaljeno, kot so ga učili prvotni oznanjevalci krščanstva, in bi klerikalizem ne naredil iz prakrščanstva tega, kaj je danes, bi bilo socialno vprašanje že rešeno, ljudstva bi bila na veliko višji moralni in etični stopnji in mesto krutih bojev, ki danes pretresajo narode in izvirajo iz gospodarstva, bi poznali le boje za najvišjo palmo kulture.

Tudi papeževa enciklika ni bila nič drugača kot smeda, s katero se odvrnejo ljudske mase od zahtev po rešitvi socialnega vprašanja. Če g. Trunk tega ne verjame, naj čita zgodovino in nasel bo v nji na stotine dokazov, da je bil klerikalizem skorzi stoletja eklea ne samo socialnemu razvoju, ampak tudi razvoju in napredku v splošnem in je še danes.

G. Trunk lahko odgovori, ako mu je drago. Povedali smo mu kje lahko najde vire, da se odvrne od svojih zmot. In to za nas zadostuje, kajti se enkrat ponavljati to, kar smo povedali ali mu kazali na nove vire, da se reši svojih zmot, bi pomenilo toliko kot nositi sove v Atene. K večjemu mu lahko pojem odgovorimo: "Domine Trunk, si tuculus, philosophus 'humilis'." Jazno bo, da g. Trunk piše, da izvrši nalogo, ki mu jo je odkazala oberkomanda klerikalizma in napolni odkazani prostor.

GLASOVI IZ NASELBIN

Clevelandski pevci v Detroitu.

Detroit, Mich. — Odkar so si detroitški Slovenci postavili svoj Dom na zapadni strani, smo doživeli že mnogo prijetnih iznenadenj, in seveda tudi razočaranj. Program ob priliki otvoritve Doma je bil primeren, moralni in gmotni uspeh pa naravnost presenetljiv; udeležba je bila izjemno velika. Ob tej priliki smo zopet po dolgem času uprizorili večjo igro z dobrim uspehom. Kmalu nato je naše agilo dramsko in pevsko društvo "Bled" priredilo koncert z bogatim programom, ki pa ni bil dobro obiskan. Vzrokov je bilo več, ki jih bo vodstvo v bodoče skušalo odstraniti.

Tretja večja prireditev z mešanim programom se je vršila v korist Cankarjevega spomenika v Ljubljani. Uspeh je bil sijajen, zastopane so bile vse slov. organizacije, vse struje in vsi sloji. — Zatem sta nas posetila slov. slavka ga. Lovsetova in g. Subelj. Koncert se je vršil popoldan, kar je noviteta v Detroitu. Optimisti so pričakovali mnogo večje udeležbe, kdor pa pozna naše razmere, se ni čudil. Na koncertu je bil navzoč "cvet" naroda, ki je z velikimi ovacijami sprejel odlična gosta. Milo proseče in zopet cinično grozeče so odmevali glasovi syetovnih oper. Ponesla sta nas v daljne tje dežele, kjer vroča ljubezen ne pozna meje. Postali smo sentimentalni. Upem, da bo odalej naša publika znala bolj ceniti našo pesem.

V nedeljo 17. marca nam je pa vzprijorilo dramsko in pevsko društvo "Bled" Cankarjevo dramo "Kralj na Betajnovi." Mojestersko delo, ki zahteva izvežbane moči. Ob napovedani uri je bilo komaj polovico dvorane zasedeno. Vodstvo je obupavalo, toda po prvem dejanju je bila dvorana nabit polna. Stara navada, da se eno ali dve uri "namakne" se mora opustiti. Točnost se naj vsaj pri kulturnih prireditvah upošteva. Igralo se je nepričakovano dobro. Kantor (Česnik), Hana (Mrs. Rant), in Maks (Sterle) so se v gotovih prizorih celo odlikovali. Tudi tehnika je bila izvrstna. Občinstvo je sledilo igri z mešanimi občutki: je to pač drama, ki jo odlikujejo krepko začrtani karakterji, in zato mnogim težko razumljiva. Velik moralni in gmotni uspeh je dal povod, da se igralci zopet pridno vežbajo za izborni komedijo "Cigani" v treh dejanjih, katero uprizore 19. maja in, kot zagotavljajo, še z mnogo boljšim uspehom.

V nedeljo 21. aprila se nam obeta pa zopet prvovrstni umetniški užitek. Ta dan namreč gostujejo pri nas najboljši slovenski pevci v Ameriki, Louis Belle in Frank Plut, oba iz Clevelanda. Prvi je izvežban tenor in drugi bariton. Belle se je šolal v Clevelandu in Plut v Pennsylvaniji. Oba posedujeta kristalno čisti glas, ki pride tudi v višini do svoje veljave. Z njima pride znani komik Anton Epiph, ki bo s svojimi kabaretnimi točkami izborna zabaval občinstvo. Na svoji koncertni turi žanjejo povsod mnogo uspeha.

Koncert se vrši v Slov. del. domu na Artillery ave. pod avspicijo istega. Polovico čiste dobička ostane v Domovi blagajni. — Tako imamo v Detroitu poleg borbe za delegata stoliče prih. konvencije SNPJ tudi precej duševnega razvedrila. Gospodarsko in politično se le slabo udeležujemo, toda naselbina je še nova in novi so tudi ljudje. Prihaja jih vedno več, posebno turojene mladine iz držav Kansas in Pennsylvanije, ki pa naselbini s svojimi pretepi in pijančevanjem po dvoranah ne delajo posebne časti, sicer so pa tudi tu častne izjeme. — C...

S pota.

Zadnje case je prostor v Prosveti odmerjen, največ za dopisnike, ki razpravljajo o pravih Slovence narodne podporne jednote in o priporočilih deveti redni konvenciji te jednote. Deveta konvencija SNPJ se vrši meseca maja v glavnem stanu

jednote. To omenjam zato, ker me zadnje case vprašujejo ljudje, da zakaj več ne pišem v Prosveto. Torej vzrok je le ta, ker vem, da je baš sedaj v Prosveti prostor zelo omejen radi razprav, priporočil, nasvetov in kritik o tem in onem.

Ta pojav v Prosveti, da je napolnjena z dopisi vsaki dan, je posledica predkonvenčne dobe. Saj se v maju vrši konvencija naše največje organizacije, in ni čuda, da se nje članstvo tako zanima za to in ono. Da je ta organizacija v resnici demokratska, ki daje njenemu članstvu svobodo, se pač lahko vidi iz številnih dopisov, ki se bavijo z njenim poslovanjem in prav z vsem, pa če stvari, ki jih razpravljajo, razumejo ali ne.

Dne 19. marca je v Frontenacu, Kansas, preminul br. Frank Kocjan, član Slovenske narodne podporne jednote, v starosti 54 let. V Ameriki, in to le v državi Kansas, je živel 33 let. Doma je bil iz vasi Zagrad št. 15, fara Skočjan, Dolenjsko. V Springfieldu, Ill. zapuša enega brata, v Kansasu pa dve sestri, ter v starem kraju brata in sestro. Bolehal je okrog šest let na sušici. Bil je marljiv delavec v tukajšnjih premogokopih, kjer je bil uposlen kot prižigalec min v rovu.

Dne 17. marca se je vršil pogreb sestre Marije Impere, članice SNPJ. Stara je bila šele 38 let. Podvrgla se je operaciji, katerim posledicam je podlegla.

Blag spomin obema!

Milija Pogorelec.

Naznanilo in zahvala.

Jere, W. Va. — Kakor je bilo že poročano v Prosveti, je dne 5. marca bil v eksploziji v rovu ubit moj ljubljani mož John Draženović. Delal je v rovu, ki je last Michel premogovne družbe. V Ameriki je bival 17 let, rojen je bil leta 1892 v selu Brinje na Hrvaškem. Tu zapuša mene žalujočo soprogo in tri nedorošle otroke, katerih najmlajši je star šele 18 mesecev.

Pogreb se je vršil dne 8. marca v Morgantownu po civilnih obredih. Pokojni je bil član in tajnik društva št. 388 SNPJ. On je veliko storil za društvo in jednoto. Spadal je tudi k HBZ in k Moosu. Hrabro se je boril v prošli premogarski stavki 29 mesecev. Dne 17. januarja t. l. je spet šel na delo in dne 5. marca je postal žrtev nenasičnega kapitalističnega sistema.

Na tem mestu se najiskrenejše zahvaljujem vsem rojakom in rojakinjam, ki so nam stali ob strani v uri globoke tuge. Hvala članstvu vseh treh organizacij in njenim uradnikom za izkazano naklonjenost, pomoč in bratsko ljubezen napram mojemu umrlemu soprogu. Hvala vsem za mnogobrojne šopke cvetlice in vence. Zahvaljujem se iz dna srca vsem, ki so se udeležili pogrebnega spreveda za mojim nepozabnim soprogom!

Dragi soprogi in oče, ki si nas tako nenadno zapustil, počivaj v miru v ameriški zemlji. Ohranili te bomo v trajnem spominu kot zvestega moža in skrbnega očeta. Zalujoci ostali: Rosie Draženović, soproga, Virginia, hčerka, Joe in Charlie, sinka, ter v starem kraju tri bratje.

Rosie Draženovich, Box 7, Jere, W. Va.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Johnston City, Ill. — J. S. — Prvotno poročilo o smrti rojaka Osolinika smo povzeli iz angleških dnevnikov, dodatno pojasnilo pa je bilo priobčeno v Prosveti dne 20. marca, ki nam ga je poslal br. Paul Cempre, tajnik društva št. 91 SNPJ. To naj zadostuje. — Pozdrav!

Drzni roparji.

Chicago. — V nedeljo je vstopilo pet oboježenih banditov v zlatarsko trgovino na 6301 S. Halsted st., kjer so zaprli upravitelja Fred C. Lindemana v stransko sobo in medtem oropali trgovino za zlatino in dragulje v vrednosti \$30,000. Roparji so srečno pobegnili in policija nima nikakega sledu za njimi.

Razprave o pravih S.N.P.J.

Chicago, Ill. — Ker se me hoče v javnosti prikazati kot nekakšnega razdirača oziroma "trouble makerja," je potrebno, da nekoliko odgovorim gl. tajniku br. Novaku na njegov dopis.

Naj omenim, da nimam pri rokah "Prosvet," v katerih so razni dopisi in pa zapisniki sej, da bi mogel trditi ravno tako in tako je bilo. Br. Kocjan je v enem dopisu povdarjal, da je pri jednoti ali recimo, da je pisal v tajniškem uradu zaposlenih 30 ljudi. Fakt pa je, da je pri jednoti zaposlenih 30 ljudi, ki žive naravnost od jednote. V tajniškem uradu dela celo ena "časna" moč približno eno leto. Kaj je vzrok, da ni razpisana stalna služba? Mogoče ima pa br. Kocjan prav, da "liko."

Nadalje br. Novak pobija trditev br. Spačka iz Kansas Cityja, da ni resnica, da je bilo izplačano \$300 za čezurno delo uradniku s \$50 plačo. Fakt pa je, da je br. Zavrtnik dobil približno \$275.00 za čezurno delo za ureditev knjige Ameriški Slovenci in to po konvenciji! Milim, da se je izplačalo iz upravnega sklada. Zakaj dlake cepiti?

Br. Novak nas zagotavlja, da ne bo asessment v upravni sklad povisan, ker je bilo eno leto \$8,893.00 in eno leto pa \$1,295.00 prebitka v upravnem skladu. Dobro. Recimo, da se to dobro glasi. Moja odkritostna razlaga preljubljenega upravnega sklada pa je ta: Jednotino staro poslopje z zemljiščem je stalo približno \$11,000. Dvorana in popravilo pa \$91,000 — skupaj \$102,000. — Po mojem računu je še primanjkljaj v upravnem skladu.

Pravijo, da se še papež zmoti, pa da bi se jaz nel! Gl. tajnik nas zagotavlja, da je približno \$10,000.00 v upravnem skladu. Dobro! Potemtakem bi pa lahko asessment par centov v upravni sklad znižali.

Končno bi še vprašal br. Novaka, kje je tisto "gnezdo blufarskega delovanja?"

Br. Godinatu pa je toliko: Veliko napisal pa nič povedal. Ako ima br. urednik pravico javno priporočati zvišanje plače za \$10 na teden gl. uredniku, imam tudi jaz pravico javnosti povedati kar mislim, da je v korist organizacije, ne da bi nadlegoval našega delegata.

Pa brez zamere.

Paul Berger.

Vrè hodi toliko časa po vodo, da se ubije.

Clarendon Hills, Ill. — Ko sem prečital rokopis brata Bergerja, sem si mislil: "Star sem, mogoče so pa res moje oči tako opešale, da ne vidim več čitati in polskati sem izdajo Prosvete, v kateri je bil priobčen dopis br. gl. tajnika, da se prepričam, ako je vse to res v njem, kar piše br. Paul Berger. Prečitam dopis enkrat, dvakrat, trikrat. Vse zaman. Nikjer ne najdem, da brat gl. tajnik prikazuje br. Paul Bergerja kot nekakšnega razdirača oziroma "trouble makerja." Vprašal sem samega sebe, zakaj br. Berger trdi v svojem odgovoru:

"Ker se me hoče v javnosti prikazati kot nekakšnega razdirača oziroma "trouble makerja," je potrebno, da nekoliko odgovorim gl. tajniku br. Novaku na njegov dopis. Zdal sem šele spoznal, da sem se zmotil, da br. Berger sploh ne trdi, da gl. tajnik br. Novak hoče prikazati kot razdirača oziroma "trouble makerja," ampak sem se jaz zmotil, ko sem čital to "blagodonečo" slovenščino. Čital sem dalje in naletel na stavke: "Fakt pa je, da je pri jednoti zaposlenih trideset ljudi, ki žive naravnost od jednote." Čital in premišljeval sem ta stavke, kaj pomeni. Po premišljevanju sem prišel do zaključka, da je zaposlenih trideset oseb za lenarenje in da jim jednota za to lenarenje izplačuje miloščino. Pogledal sem po svojih tovariših v uredništvu, če delajo, ali samo sedijo v uredništvu, čitajo romane, pušijo smotke ali se pa dolgočasijo z bobnanjem s prsti po mizi ali po oknu ali pa ubijajo čas na drug način. Ali delali so vsi in bili zatopljeni v svoje delo. Sel sem v tajniški urad, mogoče najdem tam ljudi, ki so zaposleni pri jednoti za lenarenje in za to lenarenje prejema miloščino. Pa tudi tam so vsi delali. Tako

(Dolje na 3. strani.)

Ivan Melnik.

OPAZOVANJA

Amerika naj vlada svet!

Trarara bum! Ameriški državnik Root, ki je v Evropi, je pred par dnevi rekel v Zenevi, da je Amerika samo še dva koraka od svetovnega sodišča. Čikaška "Tribune" pa komentira, da sta ta dva koraka zelo dolga. Prvi seže čez Atlantik in drugi je tako velik kakor je prehod svetovnega nadgospodstva iz Evrope v Ameriko.

Skratka: Združene države ne pojdejo v svetovno sodišče, ki se nahaja v Evropi; ne pojdejo v Ligo narodov, katere sedež je v Evropi; ne pojdejo v novo svetovno banko, ki se snuje v Evropi — ne pojdejo nikamor iz Amerike.

Središče svetovnega kapitalizma je danes v Ameriki, ni več v Evropi. Središče svetovnih financ in mobilnega kapitala je danes v Ameriki. In denar je sveta vlada! Kadar se Evropa zbudi in pošlje še sedež Lige narodov v Ameriko, pošlje svetovno sodišče iz Haaga v Washington, pošlje načrt za novo svetovno banko v New York, skratka: izroči mandat prvenstva Ameriki de jure kakor je že de facto, tedaj bo vse v redu.

Tak je "Tribunin" članek bistveno.

Kdor zasleduje razvoj kapitalistične družbe v bistvu, ne bo presenečen glede teh zahtev ameriških imperialistov. Ameriški kapital sledi ameriški zastavi! To se vrši že petdeset let v Mehiki, Centralni in Južni Ameri-

razena.

Za svobodo vesti in prepričanja

Stališče proletarskih svobodni-slecev od cerkvenih zakonov in do interkonfesionalnega zakona v Jugoslaviji. — Njihova predstavka na ministra za vere in ministra za pravosodje.

V ministruveru ver in ministru pravde se mrzlično dela na osnutkih novih cerkvenih zakonov in interkonfesionalnega zakona. Zastopniki raznih cerkev se dobro zavedajo velikega pomena teh zakonov in zato prihajajo v deputacijah v Beograd in skušajo vplivati na vlado, da bi zakone prikojila tako, kakor to prija cerkvam in vrhovnim poglavarjem. Cerkveni poglavarji zahtevajo, da naj država prevzame v svojo zakonodajo čim največ določb cerkvenih zakonov, kar bi pomenilo socialno in kulturno zaslužnje državljano in če ne drugega, pa vsaj podaljšanje sedanjega kaotičnega stanja, ki ga je v naših krajih ustvarila avstrijska zakonodaja, ki nosi na sebi pečat konkordata.

Interesne skupnosti proletarskih svobodni-slecev zahtevajo, da v tako važnih vprašanjih vstane v obrano najosnovnejših človeških pravic, svobode vesti in prepričanja.

Vloga, ki so jo proletarski svobodni-sleci naslovlili v tej zadevi na ministra ver in ministra pravde, se glasi:

Gospod minister!

Po informacijah v našem dnevnem tisku posnemamo, da bodo v bližnji bodočnosti sklenjeni cerkveni zakoni, s katerimi se bo uredilo vprašanje odnosov cerkev do države, in interkonfesionalni zakon, ki bo uredil medsebojno razmerje cerkev in verskih družb.

Kot državljani svobodnega svetovnega nazora in brez konfesije, ki pa nismo imeli prilike, da bi bili mogli označiti svoje stališče do predloženih zakonah načrtov, kakor so to storili predstavniki raznih cerkev in verskih družb, si podpisani dovoljujemo, v očigled dejstvu, da bodo ti zakoni globoko posegali v socialno in kulturno življenje državljanov in države, vložiti naslednje

predstavko.

v kateri iznašamo svoje poglede z ozirom na predložene zakonske osnutke cerkvenih zakonov in interkonfesionalnega zakona, četudi nam vsebina istih ni znana:

Principijelno stojimo na stališču:

1. Ločitev cerkve od države in cerkve od šole.

ki, na zapadnoindijskih otokih in zadnje čase na Kitajskem. Pred petnajstimi leti je šla ameriška zastava na čelu armade v Evropo in šle so milijarde zlatar. Rezultat? Ameriški kapital danes dominira v Evropi. Svetovni gospodarski center, ki je bil pred vojno v trikotu med Berlinom, Parizom in Londonom, je danes res v New Yorku.

S stališča kapitalističnega načela "denar vlada" bi bilo rešeno, če bi svetovni nadgospodarji hodili pred kako sili ali v Evropi ali h kaki Ligi vas. Saj dobro vedo, da bodo ropske dežele v nekaj letih nižnje kolonije, ki bodo docela visne od Amerike. Evropa mora priznati novi center in priti Ameriko po navodila!

Ameriški džingotaki imperialisti tudi dobro vidijo, da se evropske dežele zenejo v njihovo svojo razkosanostjo, s svojo nacionalistično epidemijo. Povo na Evropa je politično največja spaka v zgodovini. Moderne ekonomske razmere zahtevajo čim večjo organizacijo političnega kakor gospodarskega življenja. Organizacija, koncentracija centralizacija!

Ameriški kapitalistični gospodarji vse to vidijo in — razumejo. Evropa bi si lahko pomagala klešč, pa si noče — zato je prava podleža. Svetovni kapitalizem mora izvršiti svojo zgodovinsko nalogo, potem pa pride naloga delovnih ljudstev, ko bodo volji organizirana in dovolj izrazena.

3. Vse premoženje v državi obstoječih cerkev in verskih družb naj se proglasi za državno last. Stavbe in predmeti, ki služijo bogoslužju, naj se prepustijo dotičnim cerkvam in verskim družbam v uporabo brez odškodnine.

Minimalni predlogi, ki jih našamo, pa so naslednji:

1. Uvedba obligatorične civne poroke.

2. Ukinitve vseh določb, omejujajo sklepanje zakonov (braka) med pripadniki raznih konfesij in osebami, ki imajo višja mašniška posvečenja.

3. Vsakemu je za prosto voljo, da po obligatorični civilni poroki ponovi poročni akt po obredih svoje cerkve ali verske družbe.

4. Rojstne in poročne matice naj vodijo občine in državne oblasti in naj se izdatki v te svrhe krijejo iz kongruje, oz. da se ne plačujejo.

Ako pa bi država še nado plačevala kongruo, potem naj ista razdeli sorazmerno na vse postoječe cerkve in verske družbe in naj se sorazmeren del datkov v te svrhe določi tudi brezkonfesionalce.

5. Odprava ločitve zakona mize in postelje, ki ne dopuščata sklenitve novega zakona (braka) in uvedba enotne in popolne ločitve zakonske (brčne) zveze, neglede na versko pripadnost.

6. Enakopravnost brezkonfesionalcev s pripadniki vseh drugih veroizpovedanj.

7. Verska pripadnost otrok se ravna po verski pripadnosti staršev; po očetu, ako gre za konake, po materi, ako gre za nezakonske otroke. Za versko pripadnost otrok ločenih zakonov je merodajna verska pripadnost onega dela, kateremu prirojeno otroci.

8. Izstop očet, oz. matere cerkve sledi tudi vsi nedoletni otroci.

9. Vsakdo, ki doseže 14. let starosti, ima pravico svobodno odločiti o svoji verski pripadnosti.

10. Brezkonfesionalni šolovni otroci se ne smejo siliti obiskovanju verouka, niti k uležbi pri cerkvenih in verskih obredih katerekoli obstoječe cerkve.

11. Da bi se spuščali v droben utemeljitev zgoraj našenih predlogov, obračunamo pažljivo samo na eno velik

Vesti iz Jugoslavije

RAZPOROKE V BEOGRADU.

(Izvirno.)
Beograd, 2. marca 1929.
Uradno poročajo: Po statistiki duhovnega sodišča pravoslavne cerkve v Beogradu je število razporok sicer lani znatno padlo, znatna pa se vedno nad 2500 letno. Največ odpade na Beograd sam.

Svoje dni ni bilo toliko govora o razporokah, o nesrečnih zakonih, o "nerazumevanju" zakonov i. t. d. kakor je to danes. Ne bo to samo posledica vojne kot trdijo nekateri, marveč bo vzrok kje drugje, saj so razporoke in paralelni pojavi doma prav za prav v Ameriki, kjer niso čutili direktno vojne. Pojav pa se je v svoji razsežnosti pokazal baš po vojni.

Pri nas oz. pri Srbih nosi prvenstvo v tem oziru Beograd. Povprečno 2500 razporok beležijo tam na leto. Za njim prihaja vas, ki je bila zlasti tik po vojni slaba v tej vzezi.

V zgornjem poročilu poročila duhovno sodišče pravoslavne cerkve, ki je nadležno za te stvari, kakor tudi za preiskave napram svečnikom, da so nespornost razporok v zakonu krivi predvsem moški. Moški da so bolj lahkomiselni kot žene, pa da so se oni razvabili, da kršijo zakonsko zvestobo in da prav moški radi skopajo čez plot.

Kot prvi razlog razporok navajajo člani sodišča, nepoznanje pogojev zakonov. Dekleta in fantje se spoznajo največ po plesih, kjer se jim razvamejo samo strasti, ki so toliko močna, da ustvarijo zakon, ki pa postane po par mesecih prava muka, ker se šele sedaj spoznata in vidi, da nista drug za drugega. Posledica: razporoka.

Drugi razlog in glavni razlog je nezvestoba. Z njo v zvezi je večkrat propad kake družine ali posameznih članov. Ena ali druga zakonska polovica živi s kom drugim v prepovedanih vezeh, se zanaša nanjo, da je bo poročil, ko pa se izvrši razporoka, omahne novi ženini ali nevestine in — "pregrešna polovica" — stane brez moža ali žene. Moški ito delat in živati bodo. Tudi zgodba našega duhovno sodišča v Beogradu vse polno.

Tudi je mnogo krivo duševno nesoglasje zakoncev. In ko ta določa zakonem, se preneha polna strast, postane njuno življenje prava muka. Sodišče naj slučaj, zakonskega življenja dveh intelektualcev. Mož likar, žena inteligentka, ki sta se ljubila, a nista mogla živeti skupno. Prišla sta k duhovnemu sodišču ter povedala: "Abolutno ne moreva živeti skupno. Ne razumeva se duševno. Nepredna bližina nas draži in izžiga preprič. Tega pa ne moreva prenesti." In so ju ločili. Ko sta živila narazen in se le včasih srečujeta, se razumeta in živita. Dalje se vzroki tudi v tem, da so gotove Srbinje, poročene, živele z vojaiki tujih armad, a časa okupacije Srbije. Po neke jih pravi možje, ko so se vrnili na svoja mesta, niso mahnili več.

Potem so še vzroki spolne bolezni, socialna beda, i. t. d. Največ je teh med "purjarji." Delavstvo si takih "aparov" ne more spogati. Živi, delajo in ne pozna takih "duševnih priz." Če pa se pojavijo, jih preživlja moč brez hrupnih proslovov.

Kar pa je pravoslavni popov duhovnikov) se prav tako lahko razporočijo, zlasti ako mu je žena nemoralna. Ako razporočijo duhovnika radi nemoralne, izgubi obenem tudi duhovniško mesto. Zakon prepoveduje duhovniku, meti nemoralno ženo, ker mora biti njegov dom dom morale in čistote; dajati s svojim življenjem drugim krščanski zgled.

Smrt rudarja. — Samomor valjena.
Ljubljana, 1. marca 1929.
V sredo 27. febr. se je v Trbovljah smrtno ponesrečil jamnik zidar Medvešek Ivan. Na Ferdinandovem polju delajo v novi nov šaht z dvema dvigaloma. Pri tem delu sta bila zaposlena zidar Medvešek in Revo. Delala sta novo etažno rogo. Ko sta napolnila vozček s materialom, sta ga peljala k šahtu, misleč ga spustiti nize. A dno šahta, odkoder bi vozček pravili na dan. Mislila sta, da se dvigalo nahaja na etaži, do-

čim je bilo dvigalo spodaj. Zapeljala sta v prazen navpičen šaht, vozček se je prevrnil ter potegnil oba delavca za seboj. Repovi se je posrečilo še, vjeti se za tram, po katerim vozi dvigalo (firenke). Medvešek pa je padel s vozčkom vred na dno. Od etaže do dna šahta je 43 m. in je bil Medvešek takoj mrtev. Glavo je imel razbito, obe nogi in roki zlomljeni po večkrat. Vprašanje je sedaj, ali je bilo ob šahtu na etaži zapora ali ne. Če je ni bilo, kar ne bi bilo pri naših rudnikih nič novega, zadene krivda podjetje.

Včeraj pa se je v Rožni dolini pri Ljubljani obesil 15-letni vanelec Maks Glavnik. Popoldan okoli dveh se je vrnil domov z dela. Spotoma je srečal mater, ki je šla v mesto po opravkih. Naročila je sinu, naj naseka nekaj drv. Sin je obljubil, da naseka drva in da bo nanesel celo premoaga. Sin je odšel dalje domov. Ko je krog pol šestih prišel domov oče, je našel vrata zaklenjena. Metal je sneg v okno, da bi poklical sina. Nihče se ni odzval. Oče je poklical sosedo, z njihovo pomočjo vlomil v stanovanje in koj ob vstopu zastlil nesrečo. Vsa obleka je bila razmetana. Ko pa je odprl vrata v shrambo, je od strahu skoraj otrpnil. Na vratni ključ je visel obesen — sin Maks, oblečen v žensko spodnje krilo. Oče je naglo prešel vrh, a sin je bil že mrtev. Tudi poklicani zdravnik ni mogel dognati drugega in kaj pomagati. Fant je bil mrtev. Fantu se je gotovo omračil um in je v trenutku zmedenosti položil zanko na svoj vrat.

Kaj čitajo delavci najraje?
Ljubljana, 1. marca 1929.

Ni dolgo tega, ko je ljubljansko "Jutro" priobčilo skora celo stran raznih vprašanj in tem vprašanjem dostavilo odgovore raznih ljudi, raznih poklicev. Vsakemu vprašanju sledi cela kopica odgovorov profesorja, pisatelja, slikarja, uradnika, študentke, delavca i. t. d. Na primer vprašanje: Kdo je bil Nobil? in potem odgovori, kako bi kdo odgovoril. Tako profesor, ki ve, da je to "slavni" italijanski vodja ekspedicije na severni tečaj, in delavec, ki menda ne ve nič o Nobilu. Povečini so odgovori, ki jih pripisujejo delavcem, najbolj neumni. Dvomimo, da so prišli do teh odgovorov gospodje v "Jutrovem" uredništvu potom fiktivnega povpraševanja posameznih poklicev. Prej verjamemo, da je tiste odgovore kdorkoli napisal sam po svojem lastnem preudarku, po svojem lastnem gnilem nazoru, da je delavec najbolj neumen izmed vseh stanov. "Jutro" pomenimo, da si je lahko v svesti, da je delavstvo kulture razred po vsem svojem bistvu.

Tega-le smo se spomnili, ko čitamo poročilo o obisku knjižnice Delavske zbornice. Te številke povedo, da delavstvo in uradništvo, sploh delovni razred ni tako omejen, kot se to zdi marsikomu. Naj odgovore dejstva sama.

Knjižnico obiskuje doslej 2129 rednih članov. Od teh je največ delavcev: 934. Potem so javni in privatni nameščenci (5541), dijaki, (508) in 146 svobodnih poklicev. Lani je knjižnica izposodila vsega skupaj 35.045 knjig, od teh slovenskih 16.188, nemških 15.737. Znanost 11%, pripovednih 89%. Obiskovalci so torej večinoma sami delavci ali uradniki i. t. d., torej sami medni delavci in dijaki. To približno kljub staremu dejstvu, da bogataši niso obiskovalci knjižnic, najmanj pa delavskih knjižnic. In veste, katerega pisatelja je ta publika, ta delavska publika čitala najbolj. Cankarja, tistega Cankarja, ki gospoda tako rada govori o njem, da ga ne razume, da ni razumljiv ali pa vsaj težko razumljiv. Ta "omejena" delavska publika, ki obiskuje knjižnico Delavske zbornice, je lani največ zahtevala Cankarja. Njegove knjige so se izposodile 469-krat, največkrat "Hlapec Jernej in njegova pravica" in "Milan in Milena." To dejstvo govori dovolj o zrelosti delavstva, ki presega gnile purgarske možnosti.

Dalje so največ izposojali Finžgarja, ki pa so ga izposodili le 294-krat, torej dokaj manj kot Cankarja. Finžgarju sledi Jurčič, Pregelj, Remec, Kraigher, Tavčar, Levstik Vladimir, Kersnik i. t. d.

Pisatelji drugih narodnosti v slovenskem prevodu se vrste takole: Sinkiewicz (651) je prvi, drugo mesto zavzema Jack London (558-krat, Železna petla in Kristof Dimac), dalje Tolstoj, Dostojevski, Dumas, Jules Verne, i. t. d.

Te številke pričajo dovolj, kako bedno je naziranje nekaterih, da so delavci najbolj nerazsodni in neizobraženi in neumni. Naš delavec je željan izobrazbe, ker ve, da je v tem njegova rešitev. In če se bori desetletja za osebnostni delavnik, ve da je desetletni delavnik grobar delavskega etičnega in da se bori za boljše gnotne življenje, ker je to pogoj izobrazbe.

Se eno pribijemo: delavci-Slovinci, ki so se razpršili po Ameriki, so pred kratkim naročili iz Slovenije celo zalogo slovenskih knjig in to same res dobre knjige. Naročili so preko delavskega glasila "Proletarca." Brez komentarja!

Kako je v naših dijaških zavodih.

Ljubljana, 2. marca 1929.
V Murki Soboti je dijaški konvikt Martiniček, kjer so na stanovanju in hrani dijaki tamnošnji srednjih šol. Zadnje dni so odkrili, kako žalostne higijenske razmere so v tem zavodu. Razširilo se je med dijaki trahom, ki je dal povod preiskavi higijenske stanja tega zavoda. Preiskava je ugotovila, da žive dijaki tega konvikta v sledečih razmerah:

V ne preveč snažnih spalnicah (dve sta) je nameščenih po 20 postelj, ki si jih gojenci pospravljajo sami, in se tako posteljina nikoli ne prezrači kot je treba. Umivajo se dijaki v skupnih umivalnikih, s čemer je najbolj podana možnost infekcije trahoma, ki so ga baže ugotovili pri 6 nižješolcih. Val ti gojenci so že dlje časa čutili bolečine v očeh, toda radi pomanjkanja vsake zdravstvene službe v zavodu so se nemoteno kretali drug med drugim ter tako povzročali nove infekcije. Govorijo, da je ravnateljstvo Martinička zadnje čase vedelo za trahom, a vendar ni poklicalo zdravnika, da bi pregledal vse gojence ter dal navodila za razkuževanje. Ravnateljstvo realne gimnazije je zvedelo šele po poročilih iz šolskih dnevnikov, na kar je ukrenilo vse, da je preiskava dognala razmere v zavodu. Opasnost je bila tem večja, ker so oboje gojenci hodili v šolo že več mesecev in bi se lahko utegnili razširiti bolezen preko mej navadne epidemije. Kakor se čuje, je komisija odredila, da se vse oboje dijake pošlje na specialno lečenje v Ljubljano. Stroške pa da naj trpi vodstvo zavoda, ki je zakrivilo razširjenost bolezni.

O tej stvari poročajo demokratski listi še s posebnim veseljem, ker je zavod v rokah klerikalcev. Bržkone tudi kaj pretiravajo, da pa ni v takih zavodih vse v redu, ne le radi bolezni, to pa prav radi verujemo. Treba bi bilo enkrat pregledati vse take zavode, vse te zaprte šole po samostanih, pa bi našli marsikaj nepravdega. Zakaj napačno je mnenje, da je vzgoja otrok možna le v zavodih, kjer je prva in glavna zapoved hišni red in pokorščina prav po vzoru militarizma.

Razširjenje zakona o zaščiti države.
Na predlog ministrskega predsednika in notranjega ministra generala Živkovića, je kralj podpisal zakon o izpremembi in dopolnitvi zakona o zaščiti javnega reda in miru v državi. Starn zakonem se prvotni zakon poostrejuje in določa kateri delikti spadajo pod državno sodišče in kateri pod redno sodišče.

Kdor s tiskom ali na kak drug način draži k razdorom med plemeni in družabnimi razredi ali kdor na isti način izživa razpoloženje za plemensko razdvojenost ali plemenski razdor, se kaznuje z zaporo do enega leta ali globo do 10.000 dinarjev.

Kdor bi kakorkoli vršil propagando, da bi se nekateri deli države odcepili in združili drugo državo, ali kdor stremi, da bi se spremenjena sedanja državna ureditev ali da se spremeni politični ali socialni red v državi — se kaznuje s težko ječo do petih let, v kolikor tako dejanje ne spada pod člen 1. zakona (ki prepisuje smrt).

Ministrski predsednik general Živković, sam je še vedno bolan in ne zapušča svojega stanovanja.

Kralj je tudi podpisal zakon o dosegu pravice na osebno pokojnino državnih uslužbencev. Po tem zakonu se določa: Pravico do pokojnine doseže državni uslužbenec po dovršenih 10 letih efektivne službe, pravico do polne penzije po 35 letih službe. V slučaju odpusta doli državni uslužbenec, ki je bil v državni službi šele eno leto, kot odpravnino eno mesečno plačo. Kdor pa je bil v službi več let, a nima še pravice do pokojnine, dobi za vsaki dve leti službe po eno mesečno plačo kot odpravnino, nikdar pa ne sme presegati ta suma šestmesečnih dohodkov. Kdor pa je odpuščen kazenskim potom, nima nikake pravice do odpravnine. — Zakon je kralj že podpisal in stopi takoj po objavi v veljavo.

Kruh iz lesa. — Po nekaterih kraljih Hercegovine vlada še vedno lakota, da je strah in groza. Predsednik in podpredsednik hrvaških kmečkih združenj, dr. Cibrarič in dr. Andrić, sta na svojem potovanju po Hercegovini videla strašne reči. V vasi Ljubotiče v okolici Mostarja sta dobila kruh iz lesa. Pri tej priliki sta v hiši kmeta Galica vzela kos takega kruha s seboj. Bil je spečen iz lesnih odpadkov. Ker je dr. Cibrarič zdravnik, je kruh preiskal in ugotovil, da je tak kruh škodljiv za človeka in vse telo, posebno pa še za čreva.

Poneverbe pri beograjski občini.
Povodom revizije blagajni pri posameznih občinskih podjetjih so tekom današnjega dne ugotovili poleg še doslej odkritih primanjkljajev, spet dvoje poneverb. V eni blagajni znaka primanjkljaj 60.000, v drugi pa 120.000 dinarjev. Izvršeni je bilo več aretacij in uvedena je stroga preiskava. Podrobnosti o teh poneverbah niso znane ker jih držijo tajne. Take stvari namreč zmerom smrdijo. ... In riba smrdi pri glavi.

Koliko popijejo v Trbovljah.
Lani so v Trbovljah v pitju napredovali in so popili več alkohola kot pa leta 1927. To je vsekakor slab znak, slab znak za položaj rudarjev. Trbovlje štejejo sicer okoli 20.000 prebivalcev, vendar so številke precej visoke. Največ so lani popili dalmatince in sicer 141.390 litrov, drugega vina pa 806.960 litrov ali skupno 948.350 litrov. — Zganja so popili 15.360 litrov, likerja 14.049 in špirita 6638 litrov. — V sosedni občini Dol pa so popili 113.922 litrov vina, 2198 litrov zganja, 1597 litrov likerja in 4266 litrov špirita. — To so številke, ki govorijo mnogo.

Po Beogradu silno razsaja hripa, tako da so morale oblasti izdati naredbes s katerim prepovedujejo vse, kar lahko razširja hripa. Tako je prepovedan prekomeren obisk kinematografov, zabranjeno je kajenje v kinih ter prepovedano prodajanje živili in slaščic po krošnjarih, ki nosijo robo od hiše do hiše in po javnih mestih ter kinematografih i. t. d. Hripa je zahtevala že več smrtnih slučajev v Beogradu.

Smrt pri delu. — V Mariboru je 8. marca zahtevalo nevarno delo pri kopanju vodnjaka smrtno žrtev. Pri gradnji neke nove hiše na Pobrežju je bil 30-letni delavec Ivan Zelenko zaplen pri izkopavanju studenca. Potem, ko so gornji del globine Zelenko še naprej poglabljali vodnjak. Ko pa se je najmanj zavedal, se je vsul beton na nearečnega delavca in ga podrl v jamo. Nato se je vsulo nanj še pol metra na debelo zemlje, tako da je ostal Zelenko tudi brez zraka. Tovariši ponesrečenega delavca so takoj prihiteli na pomoč. Vendar je bilo nagradnega preveč materiala na ponesrečenca, ki se je zadušil, preden so ga odkopali.

Smrtina kosa. — V Sošanju je umrl brivec Jurij Privšek. — V Ljubljani je umrl Franjo Mercina, družabnik trvdke Mercina in drug. — Po kratki bolezni je umrl v Gornji Šiški Ana Miklavčičeva, soproga zvančienka. — V Ljubljani je umrl v splošni bolnici inž. Ferdo pl. Kleinmayr. — V Radovljici je v 66. letu starosti umrl nadučitelj v pokolu Janko Cvirn. — V celjski javni bolnici je umrl 57-letni brezposeln hišalec Anton Topiček z Drenskega rebra in petletna Stana Pušnikova, hčerka žagarja iz Botne.

Ljubljanska tobačna tovarna

Izmed tovarov, ki zaposlujejo mnogo delavk, je v Ljubljani ena prvih ljubljanska tobačna tovarna. Na tržaški cesti stoji tovarna, iz katere pošiljajo letno po več sto milijonov cigaret in cigar za kadičce. Kako obratuje tovarna?

Ves tobak, ki ga imajo v tovarni vedno v zalogi 6 milijonov kg, pride v oddelek za sortiranje tobakovih listov. Delavke vzamejo v roke sveženj ter začno odbirati liste po njihovi kvaliteti. Najboljše za fine cigarete, najslabše za slabe cigarete. Najboljše za "višje kroge", najslabše zase. Delavci tobačne tovarne so deležni pač tolike plače, da si lahko odkupijo kvečjemu najslabše vrste cigaret, ki jih sami napravijo. Po sortiranju listov pride ves tobak v rezalnico, kjer obratuje 13 strojev. Vsak nareže dnevno 800 kg tobaka, skupno torej 10.400 kg. Iz rezalnice pošiljajo tobak po žlebovih v spodnje prostore naravnost v stroje za fabriciranje cigaret. Stirlinajst strojev ropoče tu vsak dan, vsak izmed strojev izdelava dnevno 180.000 cigaret, skupno torej izdelajo vsi stroji dnevno 2.520.000 cigaret. Od decembra ima tovarna montirana tudi dva nova stroja, ki proizvajata dnevno od 400.000 do 500.000 cigaret. Danje imajo 13 staromodnih strojev, ki izdelajo dnevno le po 45.000 cigaret in jih bodo vzeli iz prometa. Pozornost zbujata tudi pakovalnica tobaka, kjer obratuje 9 strojev. Stroji sami stehajojo tobak, ga stisnejo in zapokajo. Poleg cigaret izdeluje tovarna tudi cigarete, ki jih izdelujejo večinoma na roko, le najslabše izdelujejo s stroji.

V naši državi je vsega 8 tobačnih tovarov: v Ljubljani, Zagrebu, Senju, Nišu, Sarajevu, Mostarju, Travniku in Banjaluki. Največja je ljubljanska tovarna. Ustanovljena je bila leta 1871 ter se je prvotno nahajala v staru cukrarni na Poljanskem naselju. Dve leti pozneje se je preselila v svoje lastne zgradbe na Tržaški cesti, kjer obsega ozemlje tovarne 97.636 štirajskih m. Tovarna ima na tem prostoru poleg svojih tovarniških poslopij tudi skladišča za sirovino, administracijsko zgradbo, dve zgradbi za stanovanja uradnikov več šup, kopališča za delavce in svojo delavsko kuhinjo. Zadnje čase si dajo še novo zgradbo za magazin soli. V tem skladišču bo shranjena vsa sol, kolikor jo rabl Slovenija. Letno se v Sloveniji porabi najmanj 12 milijonov kg. soli.

In kako je z delavci in delavkami? Oni, ki sadijo tobak v Bosni in Hercegovini, Crni gori in Južni Srbiji, morajo najeti posojilo, da lahko obdelujejo svoja tobačna polja. V tistih kraljih (od tam se dovažajo tobačni listi v tovarne) je prebivalcem edini vir zaslužka gojitev tobakne zeli, a je ta dohodek silno pičel. Država pride zelo poceni do tobačnih sirovin. In kako je z delavstvom, ki iz teh sirovin izdeluje cigarete in cigare, tobak za zvečenje in njuhanje? Pogledajmo samo ljubljansko tovarno. Tobakna tovarna v Ljubljani zaposluje okoli 800 delavk in 300 delavcev, torej 72% delavk in samo 28% delavcev. Ženski proletarijat pa je povsod najbolj izkoriščen, najslabše plačan. Vseh teh 1100 delavk in delavcev (vključno inženirje in uradnike) zasluži letno po zadržilu samega ravnatelja okoli 11 milijonov dinarjev letno. Če vzamemo povprečno zasluži torej vsak delavec ali delavka letno do 10.000 dinarjev, ali na mesec okoli 833 dinarjev, kar je tako majhna suma, da družina od tega nikakor živeti ne more, vsaj človeško ne. Tudi je gotovo, da zasluži moški več od žensk, da zasluži uradniki in upravno osebje več od navadnih, pa četudi kvalificirani delavcev, in da je potemtakem verjetno, da zasluži delavka dnevničarka po kakih 500 do 600 dinarjev na mesec. Toliko ravno, da lahko vsak dan spet prihaja na delo; da pičlo živi in da lahko obupa nad življenjem. In delavec, ki sedi za strojem in gleda, kako letijo iz stroja, ki mu streže on, zlate cigarete, ve, da jih bodo kadili drugi, tisti, ki niti ne vedo, da tisoče delavcev ob izdelovanju teh cigaret trpi kilno. Tista zlata cigareta bo gospodu za zabavo. Ko je bila cigareta še v stroju, je trpel ob njej sestradan delavec, ki mu poleg tega trpljenja ostaja samo ena skromna želja: Da bi zaslužil koncem

Razprava o pravilih S. N. P. J.

(Nadaljevanje s 2. strani.)
sem šel od prostora do prostora, šel sem celo doli k tiskarskemu stroju in k delavcem, ki razpošiljajo "Prosveto" in povsod sem našel pri delu uslužbenca jednote in delavce, ki so nastavljeni pod jurisdikcijo svojih delavskih strokovnih organizacij in po pogodbi, ki je bila sklenjena med tiskarno, ki je last SNPJ, in zastopniki strokovnih organizacij. Vprašal sem zopet samega sebe, kaj je vzrok, da je br. Paul Berger zapisal: "Fakt je pa ta, da je pri jednoti zaposlenih 30 ljudi, ki žive naravnost od jednote."

Lej ga zlomka, sem rekel sam sebi. Berger ni več delavec, ki dela za druge, ampak je postal hotelir, torej pripada med one, katerim pravijo v Ameriki "bizniški interes." Mišljenje teh ljudi je popolnoma drugačno; kot oni, ki opravljajo umsko ali ročno delo za mezdo. Ti interesi pač menijo, da od njih milosti žive oni, ki delajo zanje, da si imajo od njih dela dobiček. Delavsko mišljenje je pa popolnoma drugačno. In to je menda vzrok, da nisem takoj razumel br. Bergerja. Delavci pač pravijo, da se živijo s svojim umskim ali ročnim delom, za katerega dobe mezdo, od njih dela pa imajo dobiček delodajalci.

Cital sem dopis dalje, ko sem bil glede tega na jasnem in sicer: "Nadalje br. Novak pobija trditve br. Spačka iz Kansas Cityja, da ni resnica, da je bilo izplačanih \$300 za čezurno delo uradniku s plačo \$50. Fakt pa je, da je br. Zavrtnik dobil približno \$275 za čezurno delo za ureditev knjige "Ameriški Slovenci" in po konvenciji. Mišlim, da se je izplačalo iz upravnega sklada. Zakaj dlake cepiti?"

Ne vem, ako je bratu Novaku največ ležanje na tem, da pobije trditve br. Spačka iz Kansas Cityja, toda vem, da je br. Berger zapisal neresnico, ko je zapisal, da je br. Zavrtnik, najbrje hotel zapisati Zavrtnik, prejel za čezurno delo približno \$275, kajti jaz nisem prejel za čezurno delo centa, ampak izplačalo se mi je \$271 za izredno delo, ki sem ga imel s knjigo "Ameriški Slovenci." Letni seji, ki je odobrila ta račun za izredno delo, je pristvoval tudi br. Paul Berger. Cela zadeva je opisana v zapisniku precej obširno, ki je bil objavljen dne 10. marca leta 1925. Takrat niso le govorili o izrednem delu za knjigo "Ameriški Slovenci," ampak tudi o izrednem delu za pravila. In sklenili so, da se za izredno delo plača po dolarju na uro, ne pa za kakšno čezurno delo. Nihče ni tega skrilal. Seja je bila javna in cela zadeva je precej razumljivo opisana v zapisniku, ki so ga lahko čitali vsi člani SNPJ, ako so ga hoteli čitati. Ako ima br. P. Berger tako slab spomin, da se ne spominja več dogodkov na letni seji dne 9. februarja 1926, bi bil lahko stopil v uredništvo, saj stanuje zraven poslopja SNPJ, pa bi lahko v zapisniku čital vse podrobnosti o tej zadevi. Ali miali br. Berger, da ima članstvo SNPJ tako slab spomin, da se ne spominja več, kaj je čitalo pred tremi leti, da je bilo treba pošte — Chicago via Kansas City — Chicago, da se članstvo SNPJ prav na neroden način ovesči spomin in cepi diako?

Končno povem br. P. Bergerju, da imam malo zaupanja v njegov spomin, ker je članek o plačah izšel komaj pred par tedni in je bil tiskan z debelimi črkami, ko čitam v njegovem dopisu: "Ako ima urednik pravico javno priporočati zvišanje plače za deset dolarjev na teden gl. uredniku, imam tudi jaz pravico javnosti povedati, kar mišlim, da je v korist organizaciji, ne da bi nadlegoval našega delegata."

Tudi ti stavki so tako zverženi, da bo marsikdo mislil, da je urednik javno priporočal, da se naj njemu poviša plača za deset dolarjev na teden, br. P. Bergerju se pa jemlje pravica javnosti povedati, kar on misli, da je v korist organizaciji. Br. P. Berger ne more trditi, da je to zapisal po naključju ali pomoti, ampak namen njegovih besed je meseca toliko, da si bo poleg bednega življenja privoščil lahko tudi eno tistih najslabših cigaret, ki letijo iz njegovega stroja. Vsaj par "Zet" ali "Sava-cigarete" ...

meseca toliko, da si bo poleg bednega življenja privoščil lahko tudi eno tistih najslabših cigaret, ki letijo iz njegovega stroja. Vsaj par "Zet" ali "Sava-cigarete" ...

ta: "Člani, pogledjte, hr. urednik priporoča javno, da se njemu poviša plača kar za deset dolarjev na teden, meni se pa ne dovoli, da pišem v korist organizaciji." Ali ni tako, br. Berger?

Br. Berger ima smolo, da nikdar nikogar ne citira tako, kot je pisal. Tudi v tem stavku je napravil pomoto. Urednik ni priporočal, da se njemu poviša plača, ampak da se plača poviša njegovemu nasledniku, ker sodanji urednik ne bo več urednik po prvem juliju t. l., ampak bo zopet v vrstah članstva "rank and file." In še enkrat ponovim, pa magari če brat P. Berger od jeze počl, da naj deveta konvencija poviša mojemu nasledniku plačo za deset dolarjev na teden, kajti zmogel urednik teh deset dolarjev povišanja tudi zasluži, pa naj bo urednik Peter ali Pavel.

Ce ima br. Paul Berger še kaj, naj kar priđe, ampak ne pozabi naj na slovenski pregovor: "Vrč hodi toliko časa po vodo, da se ubije." Pa nikar ne zameri, br. Berger, radi te malenkosti. — Jože Zaverinik.

ZA SVOBODO VESTI IN PREPRICANJA.

(Nadaljevanje s 2. strani.)
ako socialno zlo, ki ima svoj izvor v določbah avstrijskega interkonfesionalnega zakona, kateri onemogoča ločitev zakona (braka) med katoličani. Tisoči žive danes v takozvanem dvokontrolu, ki se odteza vsaki kontroli, z vsemi ali posledicami za zakonce in potomce.

Upoštevanje zgoraj iznešenih pogledov pri ustvarjanju nove zakonodaje bi prava prava pomenilo le proširitev stanja, ki danes vlada v nekaterih pokrajinskih državah, na celo državno ozemlje.

Povdarjati pa moramo, da nas vodijo pri vsem tem izključno le vidiki splošne koristi, tako v socialnem kot v kulturnem pogledu, stoječ pri tem na stališču, da je svoboda vesti in prepričanja državljani temelj, na katerem počiva moderna država.

Prejmite, g. minister, izraz našega globokega spoštovanja. Maribor, dne 25. febr. 1929.

Danska vlada pada.
Kopenhagen, 25. marca. — Danska vlada je podala ostavko, ko je bila poražena v zbornici glede budgeta. Nato je kralj razpustil parlament in razpisal volitve za novo zbornico za 24. aprila.

Poletna vročina na srednjem zapadu.

St. Louis, Mo. — Letoanje na glavo postavljeno vreme je v nedeljo prineslo tukaj pravo juljsko vročino. Bilo je 92 stopinj, kar je rekord, kolikor je znano, za 24. marec v tem kraju.

RIBNIČANSKA

Ali živega ali mrtvega boga?

Novo cerkev so sezidali Ribničani in jo lepo opremlili. Vse je bilo še gotovo, le boga še niso imeli, da bi ga postavili na oltar ali kamorkoli nekam v cerkev. Kip boga so morali in hoteli imeti. Vedeli so, da se najlepši bogovi prodajajo v Trstu, kjer je polno delavcev za kiparstvo in še posebej za bogove in anjele. Pa so poslali dva človeka, ki sta slovela za najbolj břitna. Šla sta v Trst.

Prideta v Trst in začeta izbirati bogove po izlozih. Pa prideta do neke prodajalne, ki je imela silno lepe Kristuse-bogove razstavljene na ogled v izlozih. Stopila sta v trgovino.

"Kaj pa bi rada, možaka?"
"Boga bi rada imela za našo novo cerkev, boga, nič drugega."
Trgovec je hotel vedeti, ali rabita mogoče kip mrtvega Jezusa za božji grob, ali pa rabita statuo Kristusa, da jo postavijo na oltar. Zato ju vpraša:

"Kakšnega boga bi pa rada. Veliko jih imamo. Ali hočeta živega ali mrtvega?"

Ribničani je zmedlo to vprašanje popolnoma.

"Ja, tega pa ne veva. Nič nama niso rekli doma, kakšnega naj kupiva. Kaj bi le zdaj naredila?"

Ugibljeta, ugibljeta, pa ni kazalo drugega, kot vrniti se domov, vprašati, ali hočejo živega ali mrtvega boga, pa se spet vrniti v Trst in ga kupiti. Ze hoteta oditi, kar se eden izmed njiju domlil:

"Veš kaj? Živega vzemiva, kar živega vzemiva. Če bodo pa hoteli imeti mrtvega, ga bova pa ubila."

IV. Vek:

Pokvarjen otrok

Sankami in z veselimi lici so otroci hiteli v park. Sneg je škripal pod nogami, na območjih vseh je raslo ivje. Popoldan je bil tih, brez solca, vendar prijeten in mraz ni bilo čutili. Zakaj noge vseh so bile v toplih čevljih, roke v rokavicah in vse telo v toplih suknjah in kožuhih. In če je človek tako obložen, veselo hodi po škripajočem snegu, in ivje, podobno bisernim iglam, je prijetna slika v dolgočasni vsakdanjosti.

Ptičke so se stiskale k debelim dreves in čivkale, kakor bi prošle kruha. Vrabci so po trije, štirje, pet ... letali in potresali ivje z dreves, sunkoma vresčali, kakor da izprahujejo izprehajalce v parku, ali ni vidijo, da so za njih postavljene hišice prazne.

Več otrok je podrasvalo po poteh. Drugi so se kepali. Mamice, ki so bile z njimi, so jih svarile, žugale s prsti.

"Nogo si zlomiš, France. Pa boš moral v bolnico."

France je prenehel, a samo za trenutek. Videč druge, je pozabil na svagile.

Otroci gospe trgovčeve so se kepali. A ker je bil sneg suh, se kepa ni dala narediti in se je razletela, preden je priletela v cilj.

"Kako je sneg lahek in kakor pesek, je dejala Marta bratcu-

ma. "Včas pa je tako težek in mizek."

"Takrat je najboljši za kepe. In sneženj moč se da delati," je odvrnil brat Stefan. "Sedaj pa je res kakor pesek."

"Poglejta, ptičke nimajo nič na deklici," je rekel Jurček, drugi brat. "Škoda, da nimam nič v žepu. Učitelj nam vedno pravi, da moramo pozimi skrbeti za ptičke."

Marta je segla v žep svojega kožuhca in pokazala pol žemlje.

"Jaz sem pa vzela, vidiš!"

"Živio!" je vzkliknil Jurček in vzela žemljo. "Stefan, ali naj razdelimo?"

"Na polovico," je rekel Stefan. "Eno denemo sem, drugo polovico pa na drugo deklico."

"Daj, bom jaz," je rekla Marta.

"Pusti," je rekel Jurček in prelomil.

"Saj nisi ti prinesel," se je razjezila Marta.

Stefan je miril.

"Nesimo drugo polovico na onole deklico."

"Daj sem," je zavpila Marta in vzela Jurčku drugi kos. "Bom že mami povedala, kako se vedeš."

Jurček se je namejel in sedel na sniže.

Na drugi deklici je bilo še malo pšenice. Ko so prišli otroci, ste dve sinici in trije vrabci ključali ne njej. Videč otroke, so odleteli, čivkajoč, kakor da se jeze.

"Nič se ne srdite, ptički moji dragi," je sladko govorila Mar-

ta. "Glejte, prinesla sem vam belo žemljico."

Položila jo je na deklico. "Razdobi jo na koščke," je rekel Stefan. "Laže bodo ključali. Tudi ono prvo bi bili morali razdobliti."

Marta je razdoblila četrtino žemlje na drobino.

"Stopimo nekoliko v stran, da se ptički ne bodo bali," je rekla.

Približali so se tudi drugi otroci in odrasli in gledali. Najprej so prileteli vrabci. Njih krik je bil podoben priznanju.

Potrkali so s kljunom po kosih žemlje, se ozirli sem in tja, vgrizli v mečo in odleteli s koščkom v kljuno.

Otroci so se smejali in veselo kazali za njimi.

"Glejte, kako težko letijo. Košček v kljuno je večji kakor glava."

Sinice pa so priletele in ključvale drobino na deklici.

"Te se bolj spodobne," je rekel nekdo iz odraslih.

"Ker so ženske," je bil odgovor. "Razumejo gospodinjstvo in ne odnašajo."

Navzoče gospe so se postrani ozirale na besednika, obse druga drugo z očmi in prijele svoje otroke za roko.

Marta pa se je obrnila k Stefanu.

"Razdobljimo še tisti kos na oni deklici. Drugače se bodo ptički sprli."

Stefan je pokimal z glavo.

V park je prišel slabo obložen fantek. Njegovi čevlji so bili raztrgani, da se je videla, kadar

se je prestopil, gola peto, vas rdeča od mraza.

Četrta žemlja je ležala na deklici. Dva vrabca in ena sinica so suvali s kljuni v ta kos.

Fantkove oči so se zasvetile v poželenju. V želodcu se je nekaj vzbudilo. Ta košček žemlje je alast proti tistemu koščku skorje zjutraj, ki mu jo je bila dala mama, odhajajoča na delo.

"Prevelik kos je za tiste vrabce," je pomislil. Obrnil se je z rokavom pod nosom, se ozrl okrog.

"Lačen sem," mu je reklo v možganih in tako, da se te besede ni zavedal. Lačen sem, ker tista skorjica kruha je bila zjutraj. Moč te neizgovorjene besede ga je sunila k deklici, mu dvignila roko, ki je z urno kretanj vzela košček žemlje in jo dela v usta.

Prfotanja ptičk ni slišal, niti vresčanja vrabcev.

"Tat!" mu je udarilo na uho. Tat ... Nazaj daj!" je kričalo tam od tiste gruče otrok.

Fantček se ni ogledal. Skočil je k izhodu in bežal, da se je gola peto, rdeča od mraza, pojavljala in skrivala.

Dva gospoda sta skočila za njim. Daljša noga sta imela kakor fantček, zato sta ga dohitela. Za lase sta ga zgrabila in vpila:

"Aha ... Imamo te, postopač ... Nepridiprav ..."

Klicala sta stražnika.

Zbrali so se tudi drugi, ki so bili v parku. Zmerjali so fantka. Od mraza posineli obraz jim je vzbujal sovražstvo in mrznjo. Otroško lice, aubljato, z globokimi očmi jim je bilo zločinsko.

Marta je glasno govorila:

"Da ti ni nič lačnih ptičk? Jaz sem jim prinesla tisto žemljico. Ti pa si jim jo, hudobnež, vzela."

Neka gospa, držeča na vrvič palčka, ga je prezirljivo ogledovala.

"Pfu! ... kako nemarno je opravljen. In da ga ne zebe, tako obločenega?"

Stražnik je prišel.

Gospod, ki je držal fantka za ramena, je rekel:

"Zaprte ga, Naraščaj zločinec."

"Kaj si naredil?" je vprašal stražnik strogo.

Fantek ni odgovoril. Ni znal, kaj naj bi odgovoril. Da je snedel tisti kos žemlje, ki je ležal na deklici za ptice, vendar ne more biti greh. Če smejo ptice, sme tudi on pojesti, ker je lačen.

"V parku je bil," se je oglašala gospa s palčkom. "In ptičke je preganjal in jemal hrano z deklic."

"Tako pokvarjen," je rekla druga gospa. "Ne privošči lačnim pticam drobtin."

Fantek je gledal sedaj enega, sedaj drugega, sedaj stražnika. Telo je trepetalo od mraza. Obraz je bil ves premražen, alnjejbed, oči brez otroškega ognja.

Stražnik ga je prijel za rame in odpeljal.

Ostali so še gledali za njima in v oči vseh je bilo:

"Pokvarjen otrok ... Kako je obločen! ... Naraščaj zločinec ..."

SNEŠNOE

Carinik v zadregi.

Nemški pesnik Heinrich Heine je moral živeti kot izganec v Parizu. Kot meščan mesta Pariza se je odpravil nekega leta na potovanje v Nemčijo. Na meji je carinik astrašno vestno pregledoval njegovo prtljago.

"Hudiča, kaj pa iščete tako?" je vprašal Heine. Carinik je neusmiljeno brskal po njegovi prtljagi.

"Prepovedane knjige," je odgovoril carinik.

"Priatelj moj, čemu mi pa tega niste prej povedali," pravi Heine. "Čel kup jih nosim s seboj."

Carinik je ves začarel od sreče.

"Kje jih pa imate?"

Pesnik se nasmehe in pokaže a prstom na svoje čelo:

"Evo, tu so."

Ušel mu je.

Zupan vaškemu policaju: In predno vam je zločinec ušel, ali ste popisali njegove personalije?

Policaj, ki je imel lice vse razpraskano: "Personalij nisem popisal, pač pa mi je pustil na obrazu odtiske svojih prstov. Te lahko fotografiramo."

Strašne sanje.

Tristan Bernard je srečal nekoč na ulici oba humorista Maksa in Alekxa Fischerja, ki sta znana kot najgrša človeka na svetu.

"Kako gre, mojster?" ga vprašata humorista.

"Ah, strašno," je dejal Bernard. "Strašno noč sem preživel nocoj."

"Kaj se je zgodilo?"

"Strašne sanje sem imel."

"In kaj ste sanjali?"

"Vsakomur lahko povem, le vama ne morem in ne smem."

Onadva sta ga nagovarjala naj jima pove, da mu bo odleglo in nazadnje res pove Tristan Bernard, francoski pisatelj:

"Pa dobro. Sanjalo se mi je, da vas je troje, ne samo dva, kot vaju vidim sedaj-le."

Pozabljenost.

Žena profesorjeva pride domov in vidi svojega moža-profesorja vsega mokrega: "Za božjo voljo, kaj si pa počel, da si ves moker?"

"Kopal sem se, pa sem se pozabil sleči."

NA PRODAJ IMAM

iz opeke zidano hišo na lepem prostoru v Clevelandu, Ohio, katerega veseli živeti v mestu, se mu tu nudi ugodna prilika. Hiša se tudi zamenja za dobro farmo. Za ceno in druge podrobnosti pišite na naslov: Ig. H. P. O. Bor 363, Lynch, Ky. -

(Adv.)

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Feb. 23-29) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Pomnite, da vam lista ne uštevimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, kar ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vlad napakega naslova, pišite nam dopisnice in navedite stari in novi naslov.

Nali zastopniki se vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$3.00. Člani S. N. P. J. doplačajo \$4.50 za leto, za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$7.50, pol leta \$3.75, za člane \$6.30.

Za Evrope stane za pol leta \$4.50, za vse leto pa \$9.00.

Tednik stane za Evrope \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Mladinski List stane za celo leto \$1.20.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

Upravišstvo "PROSVETA"

2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

PRODAJA POSESTVA IN ZAGE.

Proda se posestvo št. 46 v Gradacu v Belikrajini na Dolenjem sestoječe iz mlina žage, ter dveh hiš in lep vrt Proda se valed starosti. Posestvo je prosto brez bremen. Posestvo sestoji iz raznih potrebnih poslopj, velik mlina na pet parov kamnov, vodna žaga in veliko drugih ugodnosti, lep prostor za gostilno ali prodajalno, samo pet minut do železniške postaje Gradac. Proda se po zmerno nizki ceni. Kupec lahko takoj nastopi. Za pojasnilo in ceno pridite osebno ali pa pišite na naslov: Fran Blatnik, 996 National Ave., Milwaukee, Wis. (Adv.)

POTREBUJEM ŽENSKO.

Vdovec, samec, želim dobiti pošteno žensko za gospodinjka dela in pomoč v trgovini, sprejemem vdovo ali samsko v starosti 35 do 40 let, mora znati vsaj nekoliko angleški jezik. Sprejme se tudi vdova z enim ali dvema otrokoma. Plača po dogovoru. Vse ponudbe je poslati na naslov: "Obrtnik", 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

Ali želiš znati pravilno pisati in štati slovensko? Naroči si "Slovensko - angleško slovnico", katere je izdala in ima na prodaj Književna matica S. N. P. J.

IZVRSTNA PRILIKA

Člani in članice S. N. P. J.

Sedaj lahko dobite

list Prosveta vsak dan za eno leto in knjigo AMERIŠKI SLOVENC, vredno \$5.00—ako nam pošljete brez odbitka svoto \$6.30.

Ali pa tri knjige: SLOV-ANGLEŠKA SLOVNICA, vredna \$2.00, ZAKON BIOGENEZJE, vredna \$1.50, in PATER MALAVENTURA v KABARETU, vredna \$1.50, skupaj vrednost \$5.00 in dnevnik Prosveta za eno leto za svoto \$6.30.

To velja za člane S.N.P.J. za vse stare in nove naročnike. Ne člani plačajo \$7.50.

Lahko dobite pol leta dnevnik Prosveta in skupno vrednosti za \$2.50 knjig, n. pr. JIMMY HIGGINS, ZAKON BIOGENEZJE, ali pa ZAJEDALCE in HRBTENICO in INFORMATOR ako nam pošljete svoto \$3.90. Nečlani pošljejo \$4.50. Ali pa za \$2.90 pol leta list Prosveta in knjigo JIMMY HIGGINS. Nečlani \$3.50.

To vse velja za stare in nove naročnike. Vsak mora poslati celo svoto brez odbitka. Denar in naročila pošljite na upravišstvo na naslov:

PROSVETA, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Pošljam \$.....

Ime

Naslov

Država

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOCA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, kalendarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA CLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmerno, unijako delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Čisto po informaciji na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA

Jack London:

MORSKI VRAG

(Is angleščine prevaj I. M.)

Bil sem mu tako neviden kakor da bi bil duh. Mahal sem z roko sempatja, a sveda brez učinka. Ko pa je moja premikajoča senca zadel na njegov obraz, sem mahoma opazil, da jo je občutil.

Njegov obraz je postal bolj napet, ko je skušal zaznati utisek. Zavedel se je, da se je bil odzval nečemu, da se je njegovo občutje zavedalo, da se je nekaj v njegovi občutji izpremenilo. Ni pa mogel doznati, kaj je bilo. Nehal sem mahati z roko tako, da je ostala senca nepremična. Počasi je premikal glavo naprej in nazaj, jo obračal z ene strani na drugo, sedaj na soncu, sedaj v senci in takorekoč otipaval senco, jo preskušal z občutjem.

A tudi jaz nisem držal rok krišem; skušal sem doznati, kako se je zavedal tako neotipljive stvari kot senca. Ako je bilo samo očesno jabolko prisadeto ali ako njegovi vidni žilci niso bili popolnoma uničeni, je bila stvar jasna. Ako pa je bila stvar druga, je bil edini možni sklep ta, da je občutljiva koža spoznala razliko temperature med senco in soncem. Ali pa je bil tisti bajni šest čut, ki mu je javljala senco in občutek blizu njega se nahajajočega predmeta?

Opustil je namero, da bi ugotovil senco, stopil nazaj na krov in se podal na sprednji del ladje, stopajoč tako hitro in gotovo, da sem se čudil. V njegovi hoji pa je bil še vedno tisti znak slabosti in negotovosti, kakor ga je videti pri slepcih. Sedaj vem, kaj je bilo.

Jezil sem se in smejal, ko je našel v predladju moje čevlje in jih prinesel seboj v kuhinjo. Opazoval sem ga, ko je zaniel ogenj in začel kuhati. Tedaj sem se spazil v kabino, vzela marmelado in perilo, smuknil mimo kuhinje in bosonog zlezal na obalo, da prinesem poročilo.

Štirinadeseto poglavje.

"Hudo je, da je ladija izgubila jambore. Odjadrala bi bila lahko na njej. Mar ne bi, Humphrey?"

Razburjen sem planil pokonci.

"Rad bi vedel, rad bi vedel," sem ponavljal in hodil gorindol.

Maudine oči so se svetile valed pričakovanja, ko so mi sledile. Tako vero je imela vame! In misel na to me je navdajala z novo močjo. Spomnil sem se Miheletovih besedi: "Možu, ženi je kot je bila zemlja njenemu legendarnemu sinu; treba mu je samo pasti na tla in poljubiti njena prasa in zopet je močan." Prvikrat sem sedaj spoznal čudovito resnico teh besedi. Živel sem jih. Maud je bila meni vse to, ženskerp vir moči in poguma. Samo pogledati mi jo je bilo treba, pomisliti nanjo, in zopet sem bil močan.

"Lahko se stori, lahko se stori," sem mislil in glasno zagotavljal. "Kar so drugi storili, lahko tudi jaz; in tudi če niso tega nikdar storili, lahko jaz storim."

"Kaj, za božjo voljo?" je vprašala Maud. "Bodite vendar usmiljeni. Kaj lahko storite?"

"Midva lahko storiva," sem popravil. "Ej, nič drugega nego da postaviva jambore na ladjo zopet nazaj in odjadrava."

"Humphrey!" je vzkliknila.

In jaz sem bil tako ponosen na svoj načrt, kakor da bi ga bil še izvršil.

"Ampak, kako moreva to storiti?" je vprašala.

"Ne vem," je bil moj odgovor. "Vem samo, da sem sedaj zmoten storiti vse."

Ponočno sem se ji nasmešnil — preveč ponočno, kajti povedala je oči in je nekaj časa molčala.